

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

21 июля 2016 года

№ 14 (3458)

www.khanty-yasang.ru

Основана 1 ноября 1957 года

Ай хопн кассат

Ханты хө Василий Молданов хопн кәсәд

Тәм
номерән
лұңтаты:

4

Югра мўевн
мет яма
рәпитты ёх
мойдәсыт

5

Финляндия мўвн
финно-угрәт
VII-мит конгресс
вәс

8-9

Урай вошн
«Югра-2016»
верәң ёх
хәр вәс

11

Елизавета па
Иван Пякнән
50 мулдас од яха
вәлдәнән

14-15

«Ух тәты Ивыр»
немпи әмәщ
йис путәр шәп

7

**Вәщ тыдәш
1-митн округ
губернатор ләңкәр
хә Алексей Путин
нявремәт вантман
тәйты вер тәты
комиссия җх мирхот
верәнтәс. Щәта
нух вантсы, хутыса
тәм дүң пурайн
нявремәт вантман
тәйты мосл.**

Нявремәт вантман тәйты мосл

Вантә, А. Путин лупәс, лыпәт енумты тыдәш 1-28-мит хәтләт мәр округ луваттын няврем әнтәма йис, хәлүм хуят - дүвдал-сомлад шукәтсәт па пәдльницайн лекштиты йлман вәлдәт. Щи атум верәт хоттел җх хуша тывсәт, щирн комиссия җх партәс, ләдн районәт, вошәт кәщайт имухты айкеләт әкәтты җх, оса тәхет хуятәт па әңкет-ашет пида немасыя вәйтантупсәт ат ләщәтсәт. Комиссия җх щиты лупсәт: «**Аңкет-ашет, нявремлән яма вантман тәйты!**»

Щи тумпи комиссия кәща А. Путин лупәс, округ губернатор не Н. Комарова партупсы хүват нявремәт рүтьщәты тәхет тўңщираңа нух вантты питсыйт. Ин Югра мўв тухалпи Россия мўв луваттын 30 хәр нух вантсы, хута округ нявремәт рүтьщәләт па ямәдтылдіт.

**Людмила
СПИРЯКОВА**

«Новости Югры» округ газета 85 ода йис

**Лыпәт енумты тыдәш 30-митн «Югра»
немпи айкеләт әкәтты хотн «Новости Югры»
газетайн рәпитты җх пида вәйтантупсы вәс.
85 ол мәр ши непек муйкем арат нем тәйс:
«Ханты-Манчи шоп», «Остяко-Вогульская
правда», «Сталинская трибуна», «Ленинская
правда», ин «Новости Югры» нем тәйд.**

Н. Меркушев

Вәйтантупсыя ух редактор Владимир Меркушев, хүв мәр рәпитты, вәндата ювум ими Альбина Глухих, сыры щәта рәпитум па ин «Открытый регион» тәхийн рәпитты хә Андрей Рябов юхтыйлсәт.

В. Меркушев тәм хәтл рәпата олаңән ай тәс, ин щәта айкеләт әкәтты айдат хуятәт рәпитләт, щит: Наталья Пивоварчик, Наталья Анадеева, Алексей Нейман па па хуятәт. Ин пура вәнты хүв мәр рәпитум җх: Альбина Глухих, Валентина Патранова пида айкеләт, пүтрәт хәншләт.

Ям арат ол юхды «Новости Югры» газета вәншәка, ольпәңа, йилуп щирн тывты питәс. Ин әнтә тәп непекән есәдды, www.ugra-news.ru сайт хуша ар хуят дүңәтл. Щи тумпийн арсыр йилуп верәт тәты питсыйт. И вер – щит «Западная Сибирь – история поиска», ши ут унтасн Ёмвош район Сухорук-

во кәртән сот тәлуп ампар давалсы. Айкеләт әкәтты җх йис вәлупсы дерамтты җх пида вух кәншсәт. Әд хуятәт вухәт унтасн ши катра лупас Ёмвош «Торум Маа» музея тәсы. Щи вер олаңән «Ампар давалдүв» немпи яң пүтәр тывәс.

Владимир лупәс, дүв 16 ол юхды ши газетая юхтәс. «Покорение Норд» немпи айдат җх газетайн вәлүм непек ләщәтәс, щит вәтәң айкеләт әкәтты не Елена Потехина тәс. Дүв Виталий Копнова, Татьяна Терехина, Евгения Никитина вән пәмәщипа лупәс, хуты дыв олаң пурайн дүвела яма нәтсәт.

Андрей Рябов ищи ям яснәт ястәс, дүв худна ашколайн вәндтыйлман 1984-мит олн ши газетая айкеләт киты йлты питәс. Дүв 30-кем ол газетайн рәпитум, вәтәң хә Новомир Патрикеев пүтрәт сәмәңа дүңәтты тәйс, щит

эвәлт вәндтылсәс. «Новости Югры» газета – щит Югра мўв вәлупсы, катра непек дүңәтты ки – щәта ши арат әмәш верәт олаңән уша верты рәхл, - лупәс А. Рябов.

Хүв мәр рәпитум, вәндата ювум ими **Альбина Глухих (Уфимцева)** хәләнты әмәш вәс. Дүв 50 мулдас ол округ газетайн рәпитл. Дүв 1964-мит олн тыв юхтәс, ши пурайн Николай Быхлыков кәщая вәс. Муйкем арат вәтәң хуятәт пида А.С. Глухих вәйтантылсәс. Дүв шуши мирн сәмәңа тәйды, вантә, дүв мўң вәлупсәв олаңән хәншәл. Ма иньшәссум, муй щирн дүв рүш ими мўң ром шуши хуят пида пүтәртты олңитәл. Дүв юхды лупәс: «**Ма аң па нәмдем, хән дыв пәтәда рәт хуята йисум. И вер вәс, шуши хә нәмәсәс, ма хәнты мир эвәлт па лупәс: «Едем рәт ясәң аң тәйты», ма юхды ястәсум, хуты ма рүш не, дүв мәнәма аң евләс.**» Тәм рүш ими шуши мирев пәта ар унтас верәс, ләмәтсүхәт, пүртәңәт, летутәт әктәс па вүт кәртәта китәс. Вәйтантупсийн дүв шуши мир емәң тәхет олаңән ай тәс па әд җх така партәс, ләдн деваса ши тәхета яңхты аң рәхл, вантә, шәка хойты веритлы.

Щи тумпийн Альбина Глухих «Судьба журналиста» киника олаңән ай тәс, щит ешавәд лыпәт хойты тыдәшн етәл.

Вәщ тыдәш 7-митн «Новости Югры» округ газета җх 85 ол постәсы.

Людмила ЛОНГОРТОВА

Вэндтыйлды етшуптасат

Лыпāt енумты тыдāщ 29-митн Ёмвошн технолого-педагогической колледж хуца вэндтыйлды етшуптум айдат ёх диплом непекаāt ёша холумсāt.

Тām тāхи кәщa хә Алексей Сарабаров вэндтыйлды етшум нявремāта щиты лупās: «*Ин нын колледж етшуптāсты. Дāнхалум, дēдн нын пātэна тām диплом непек āнтә олāнмит па юхи хāшум непек вәс. Елды вэндтыйлды мосл, дēдн вән непек холумты. Иса пу-*

райн нәмда: вәлупсы мār вэндтыйлды мосл!»

Мет сыры яма етшуптум эвeт-пухāt вурты диплом непек ёша холумсāt. Әмāщ, хуты щи ёх эвāлт ханты, вухаль, юрн па сāран нявремāt ищи вәсāt, щит Анна Вандымова, Юлия Лозямова, Александра Енгух па Али-

са Молданова. Щи тумпийн йилуп рēпатнекāt тывсāt, щит экономика щирн Виктория Гришкина, Тамара Юдина; ариты, нарāсьюхātн юнтты вэндтāты не Надежда Чучелина; ай нявремāt вэндтāты неңāн Ольга Тунгусова, Марина Сметанина па хотāt омāсты не Ксения Сотруева.

Ешāк вэндтыйлды етшуптум нявремāt, яма рēпитаты, елды непекаā юваты!

Людмила ШУЛЬГИНА

Сумātвошн хātл мār 300 няврем тāйты хот пūншды.

Щи олāнāн тām тāхи кәщa не Людмила Леонидовна Обухович лупās. Щāта певāдты лот па юхāt, āнялыптāн вeнт вур питл. Ин, дūв яснāl щирн, йилуп хотлыпийн нух дēщātды, мосты пурмāsāt омāсдыт.

Тām хот «Кораблик» немн мāsы, щит пāты сыры вошāн мир кūтн немасыя неммāты щира кāсупсы дēщātсы.

Людмила СПИРЯКОВА

Айлат ёх пида вәйтантайдсāt

«Утро - 2016» немуп вән мирхот лāп тәхрум пурайн Уральской федеральной округ кәщa хә И.Р. Холманский, Югра мўв губернатор Н.В. Комарова па Россия айлат хуятāt әхтийн кәщa хә С.В. Поспелов мўн мўвев арсыр вошāt эвāлт юхтум айлат ёх пида вәйтантайдсāt.

Актāшум хәйт па неңāt кәщa ёх эвāлт иньшāссāt, муй щирн әмāщ па мосты рēпитты тāхет пириты, хутыса Россия мўвн айлат ёх нeтды па мāта тāхийн «Утро - 2017» немпи мирхот дēщātды.

Рēпата тāхет олāнāн И. Холманский лупās, хуты итәх пурайн хāннехә āн вәд, дūв гуманитарной муй математической щирн нeмāсāl, щит пāты ванкūтды рēпата юврая вэндтыйдталн пирийл. Кашāн рēпата тāхи олāнāн тәса уша верты мосл па яма нeмты, муйсār рēпатнека вэндтыйлды, дēдн елды апрāн рēпитты.

Щи юпийн айлат ёх вeдты хотāt олāнāн путāртсāt. УрФО хūваттийн кәщa хә ястās, хуты Россия мўв президент В. Путин щи вер олāнāн щиты путāртāl, муйсār поступсāt айлат ёх вeдты хотāt дeтты щирāt вeддāt, муйкем дeвāрта вeдупсы āн вeд, щитāt елды ищи-

ты рēпитты питлāt. Н. Комарова лупās, хуты Югра мўвн айлат ёх пāты вeдты хот верāt ищи тәса дēщātман вeддāt. Тāmхātд вeдты хотāt дeвāдты тāхийн ям арат айлат ёх нух хāншман вeд. С. Поспелов щи олāнāн ястās, хуты мет сырыя айлат хуята вeдты хот дeтты щира вух рēпитты мосл, тeп щи юпийн государства эвāлт нeтупсы вух вохты.

Елды иньшāссы, муй щирн апрāн па рēпата пeда сāmāн айлат ёх мoйдāдыт? Вантэ, сыр-сыр мўвātн бюджет вух арсыр щирн дēщātман вeд. Щит пāты нeтупсeт ищи па щирн мāдыт, итәх вошātн аршāк, итәх тāхийн – шимāдшāк. Мосл, дeдн мўв луваттийн ихураспа дēщātты. И. Холманский юхды лупās, хуты тām вер ищирн верты āн рāхл, вантэ, кашāн мўвн кәщa ёх яма вeдāt, муй щирн бюджет вух арталāты.

Н. Комарова па И. Холманский «Утро – 2016» немпи хārн

Щи юпийн иньшāссы, мāта тāхийн «Утро - 2017» мирхот мāнд? Тeп мирхот етшуптāты елпийн уша йис, хуты елды тāmāщ вән вeйтaнтупсы Челябинск мўвн дēщātды.

Щи тумпийн якхотн Всероссийской проектной кāсупсийн нūх питум айлат ёх вухāн мойлупсeтн катлуптāсийт. Ияха дūнātты ки, 37 хуят сот, кātсот па хeдумсот шурās арат грант вух ёша павтās. Мет ар нeтупсы вух әмāщ проектāt пāты Челябинской мўв эвāлт юхтум айлат ёха катлуптāsāt. Кимит тāхийн Тюмен-

ской мўв хәйт па неңāt, хeдмит – Ямал мўвāн ёх, нядмит тāхийн Югра па Курганской мўвнāн айлат ёх па ветмитн – Свердловской мўвн вeдты ёх.

Мосл ястāты, «Утро - 2016» немпи вән мирхот Россия мўв ух хә В. Путин партупсы щирн дēщātды. Тām пūш вeйтaнтупсы Уральской федеральной округ Россия мўв президент полномочной тāхи ёх, айлат ёх верāt тeты федеральной агентства па Югра мўв правительства ёх унтасн дēщātсы.

Хур вўс па хāншāс Ирина САМСОНОВА

Ёмвош округ-Югра хуши 98 хотн мир нух тўнматдыт. Щит 42 пельница, 14 диспансер па 27 амбулаторно-поликлинической немуп тахи. Щјта 48 мултас шурјс хуят репитл, щит нивд мултас шурјс тохтур па 23 мултас шурјс ай леккјр. Медицинской мир емјнхјтл питты едпийн лыпјт тылјщ 17-мит хјтјдн округев кјртјт па вошјт эвјлт 900-кем тохтурјт, ай леккјрјт па па рјпатнекјт Ёмвошн мир ямјдты вудаң мирхотн ияха јктјщийлсјт.

Мет яма рјпитты ёх мойлјсыйт

КТЦ «Югра-Классик» хот хуши мет ям рјпатнекјт ар-сыр мойлупсјтн катлуптјсыйт. Ёмвош округ губернатора нјт-ты хј А. Путин лывела ям вўща јсјң Н. Комарова па правительства ёх эвјлт лупјс: «Юграйн здравоохранение вер яма лјщјтман вјл. Ар-сыр верн мўң па хон пелјк мир иты рјпитлўв, мўң тохтурлўв ар ширн мјшјң мира нјтлјт. Ин-тум щиты верты мосл, лјдн округевн кашјң хуята леккарјт нјт-ты шир ат тјйсјт. Мир нух тўнматты па айлат ёх вјндтјты вера ин-тум шеңк ар вух мјнл, мўң елды ищи щит вера вухн нјтты питлўв. Пјмашипа нынана рјпатјйн пјты!»

Здравоохранения департамент кјща А. Добровольский лупјс,

медицинской мир емјнхјтл – щит тохтурјт, ай леккјрјт, санитарјт, химикјт па па хуят рјпатнекјт хјтл, хуйтат пјльницјйтјн рјпитлјт. «Мўң ям рјпата тјйлўв, щитјв унтасн хотјң ёхлўва вухн нјтлўв. Ма лјнхалум, лјдн рјпата эвјлт вева йиты тухјдпи ям нумјс ат тјйсјты. Лјдн нявремлјн нын итана ищи тохтура йиты нумјс ат павјтсјт. Ям вўща нынана китлум емјнхјтл вўраңн!», – лупјс щит хј.

Щит юпийн Югра губернатора нјтты хј А. Путин, окружной дума депутат С. Дегтярев, Ёмвош кјща В. Филипенко, здравоохранения департамент ух хј А. Добровольский, Ёмвош округ ГО па ЧС, Роспотребнадзор, Росздравнадзор па па тахи хуятјт

Округ кјща лјңкјр хј А. Путин мойлупсы мјл

тохтурјта, ай леккјрјта, па рјпатнекјта ишјкты непекајт па мойлупсјт катлуптјсјт. Щит мир кўтн «Отличник здравоохранения» мевл посн Елена Кочарина (Коммунистической кјрт) па Дмитрий Линин (Сјрханл) мјсыйңн, губернатор эвјлт пјмашипа немуп непекајт Галина Яковлева (Нижевартовск) па Геннадий Шлыкова (Лангепас) мјсы. Ёмвош округ дума кјща эвјлт Валентина Пестышева (Ёмвош) па Елена Михайлова (Луговской кјрт) ишјкты непекајт јша павјтсјңн, округ дума эвјлт «Почетная грамота» непекајт Дания Ниязова (Ёмвош) мойлјсы. Ёмвош дума эвјлт ишјкты непекајт Антонина Кобякова (Ёмвош) холумтјс, щјлдсјты пјмашипа непекајт Елена Парашутова мјсы. Щјлта Ёмвош кјща эвјлт пјмашипа непекајт Юлия Решетникова катлуптјсјт, здравоохранения департамент эвјлт «Почетная грамота» Игорь Прессуха (Сјрханл) па Роза Фролова (Советский вош) јша павјтсјңн.

Щит мойлупсјт ара ор-тум юпийн ай павјтсы, хуйтат «Лучший по про-

фессии» немуп окружной кјсупсыйн нух питсјт. Лыв 14-кем верн кјссјт, щит ёх кўтн тјмјщ хуятјт нух питсјт: «Лучший участковый терапевт» – Светлана Францева, «Лучший стоматолог» – Виктория Василюк, «Лучший врач скорой медицинской помощи» – Ренат Хайруллин (Сјрханл), «Лучший сельский врач» – Ирина Квачкова (Нижний Сортым кјрт), «Лучший терапевт» – Радиса Краснова па «Лучший лаборант» – Полина Жадинец (Ёмвош), «Лучший фельдшер» – Ирина Ольцман (Нижевартовск), «Лучший фармацевт» – Лариса Аликова (Сјрханл) па па ёх. «За верность профессии» немуп ишјкты непекајт Земфира Гайнуллина ай леккјра (Урай) мјсы. Ишјкты непекајт тумпи щит ёх худыева 100-кем шурјс арат шойт вухн мјсыйт. Елды лыв Всероссийской кјсупсыйн кјсты питлјт.

Мосл лупты, мойлупсјт мјум пурјйн па щит вер сухјнтум юпийн мирхотјң ёха немасыа јкты-ариты ёх арисјт па јкссјт.

Реональда ОЉЗИНА

Югра мўв депутат хј С. Дегтярев мойлум, непила долъ

Рәт ёх вән мирхот вәс

Лыпәт енумты тыләщ 15-17-митн па хон пеләк Финляндия мұв Лахти вошн финно-угрәт VII-мит вән конгресс вәс. Шив Финляндия, Россия, Венгрия, Эстония эвәлт 174 делегат, 370 вантты хуят па 50 айкеләт әкәтты хуят юхтыйдсәт. Конгресс «Финно-угорской мирәт ям вәдупсы елды тәты» нем тайс.

Па хон пеләк Финляндия мұв президент ики **Саули Нийнисте** щиты вұща верәс: «Финн хә М.А. Кастрен шоңәт хәнты финно-угорской ясңәт нух дерамтты питәс, хәс ясәңән киникайт хәншәс. 1849-мит одн М.А. Кастрен «Очерк хантыйской грамматики с кратким словарём (иртышский диалект) киника ләщәтәс. Мұңева ищиты щи елды дәхсәңа, нәтәсман вәдты мосл». Па хон пеләк Эстония мұв кәща хә **Тоомас Хендрик Ильвес** лупәс, хуты дыв хушела сету ай мира нәтләт. Венгерской президент **Янош Адер** лупәс: «Йистелдн мұң ван рәтәт, ихурпи ар ясәң тайлдүв, щирн щиты щи дәхсәңа вәдты мосл, вәйтан-тыйдты».

Россия мұв культура верәт тәты министр ләңкәр хә **А. Журавский** президентәв **В. Путин** эвәлт вұща непек лұңтәс. Щи пурайн лупәс, хуты 2005-2014-мит оләтн Россия бюджет эвәлт арсыр мирәт культура па ясңәт лавәлты вера 83-кем миллиард шойт вух мәнәс. Елды лупәс: «Россия мұвн Увәс мир кұтн мет ар непекәң ёх, вантә, вәндтәты вера ищи ар вух мәнл. Юхи хәщум оләтн шуши мир общинайт пұншты питсәт, щи верн мұң ищи вухн нәтлүв».

И нұша тәм одн тывәс – хәнтәт па маньшет эвәлт яң хуят эвәлт тәп хәдум хуят вәсәт,

ар пеләк айлат ёх, вантә, дыв ед йис вәдупсәв тәты питләт. Хәнты эвәлт **Анна Рандома, Карина Прасина па Татьяна Дятлова**, маньшет эвәлт – **Диана Герасимова, Светлана Попова па Татьяна Бахтиярова**. Щи тумпийн ар ай ёх дыв сәттәда щи вән мирхота юхәтсәт. Югра мұв эвәлт юхтум мир Ас-угорской институтн рәт ясңәтн еслум киникайт альсәт. Щи тумпи арсыр секцияйтн путрәт лұңәтсәт. Мирхотн ванкұтды путәртсы, хуты нявремәт пила юдн рәт ясәңән путәртты мосл, тәп щи юпийн йис ясәң дыләңа хәшл.

Тәм мирхот финно-угрәт консультативной комитетә йидуп кәща пирысы – карел мир не **Татьяна Клеева**. Сыра 24 од мәр кәщя сәран хә **Валерий Марков** вәс. Тәмхәтл дұведа яма рәпитмәд пәты немасыя тынәң сәм хурасуп мойлупсы мойләсы.

Мирхот пурайн финно-угрәт якты-ариты хәр ищи вәс. Финской ар сув хәншты хә **Харри Ахмас** «Обско-угорские обряды» немпи хәдум якты-ариты ут хәншәс. Щиты мойң ёх хәнты па вухәл мирңән емәң тәхийн пойкашты вер, Пұпи якты хот па щәртәң ики як вантсәт. Ма иньщәссум, хулыща лұв щиты яма мұң мирнәлүв вәдупсы вәлдә? Юхды Х. Ахмас лупәс, хуты шуши мир вәдупсы,

Ёмвош округ эвәлт юхтум хуятәт

Финно-угрәт мирхотн

арәт, якәт оләңән ар киника лұңтәс.

Тәм вән конгрессн консультативной комитетә хәнты мир эвәлт кәтнәң пирысыңән, щит «Ас-угорской айлат ёх» тәхи кәща хә **Виктор Банк** па щи тәхийн дыв сәттәда вер тайты ёх верәт тәты хә **Руслан Богордаев**. Ма 16 од щи тәхийн рәпитсум, ин мосл, дәлн айлат ёх елды мұң нұшайлүв ат тұңмәтсәт.

Юхи хәщум артән вән резолюция непек ләщәтсы, щәта хәншман вәл, муй щирн елды вән кәщайт финно-угрәт вәдупсийн вәдум суртәт тұңмәтты мосл.

Елды няд од юпийн

2020-мит одн финно-угорской мирәт вән Конгресс Эстония мұв Тарту вошн питл.

Зоя РЯБЧИКОВА,
финно-угорской консультативной комитетн рәпитум не
Хәнты ясәңа
тулмащтәс Людмила
СПИРЯКОВА

Па айкел эвәлт уша йис, хәнты мир эвәлт финно-угорской консультативной комитетә щи кәт хуят пирысыңән: «Ас-угорской айлат ёх» тәхи кәща хә **Виктор Банк** па ЮГУ хуша вәдты «Увәс мир институт» кәща не **Татьяна Дятлова**.

Шуши ясҥат давҥдман тайты мосл

Вещ тыдҥш 8-митн «Ханты ясҥ» па «Луима сэрипос» редакцияевн шуши мир культура па ясҥ давҥдты вер олаҥҥан еҥта пҥсан вҥс. Айкелҥт ханшты па шуши мир непекҥн ҥх веритсҥт арсыр мирҥт олаҥҥан аикелҥт ханшты вер тҥты Гильдия тҥхи кҥща не Маргарита Лянге пида путҥртты па мосты верҥт олаҥҥан иньщҥсты.

Мҥң редакцияев ух редактор не **Раиса Решетникова** «Ханты ясҥ» газета тывум вер олаҥҥан ай тҥс, па 2017-мит одн 60 тҥла йил, щитумпи ай тҥс, муй ширн ин кҥт газетайҥҥан пасыра йисҥҥан. Рҥт ясҥ вҥтшҥты нҥша олаҥҥан ищи путҥртсы. Вантҥ, ин ЮГУ хуца па аикелҥт ханшты ҥх лҥщҥтты факультетҥн айдат ҥх рҥт ясҥ ҥн вҥндтҥлҥт. Щирн ханты щимҥш пурҥя йил, увҥс ясҥҥан аикелҥт ханшты ҥх давҥрт вҥйтты пидт. Щит пҥты Р.Г. Решетникова ай тҥс, хути юхи хҥшум пурайн нявремҥт пҥты газетайт, журналҥт, «Ханты ясҥ» газета дыпийн пушхиет пҥты немҥсыя лопҥсҥт лҥщҥтты пидтсҥв. Щит эвет-пухҥт лҥнҥтты шеҥк мосман тайлҥт. Моинҥ ҥха «Аикелҥт аикҥтты ай хуят» немпи

вер олаҥҥан путҥртсы. Щиты тҥнял лыпҥт хойты тыдҥш Тҥк кҥртҥн ашколайн «Ай Тҥк» газета лҥщҥтты нявремҥт ханты ясҥҥан аикелҥт ханшты вҥндтҥсҥв. Ищимҥш вер Полнавҥт ашколайн версҥв. Щиты «Ханты ясҥ» газета дыпийн немҥсыя лопҥсҥт тывсҥт. Елды ищимҥш рҥпата па тҥты пидтсҥв. Щитумпи ух редактор не мойнҥ ҥха аляс, муйсҥр киникайт есҥлҥтты пидтсҥв: щит мирхотҥт юпийн научной непекҥт, ай нявремҥт кҥсупсҥта китум путрҥт пида ай киника, хураҥ непекҥт па па утҥт. «Ханты ясҥ» газета редактор не **Людмила Спирякова** «Солдаты Обского Севера» немпи киника олаҥҥан ай тҥс, щит 70-мит од Вулҥн Победа пҥты лҥщҥтсҥв. Тҥм непекрҥш па ханты ясҥҥанҥан ханшман вҥд, щирн

Шайяньщман путҥртсҥв

И. Самсонова верумхур

рҥш хуятҥт ищи мҥң солдатлҥв олаҥҥан уша верты веритлҥт.

Йис вҥлупсы дерамтты не, Асугорской научной институтҥн рҥпитты хуят **Татьяна Волдина** ай тҥс, хути дыв хуцҥла ханты, вухаль па юрн мирҥт моньщҥт моньщҥтты ҥх хҥлҥнтты рҥхл, вантҥ, щит немҥсыя нух ханшсы. Лҥв лупҥс, ханты па вухаль газетайҥҥан ҥх ищи рҥт ясҥҥан ар хуят нух ханшсҥт, щирн щит утҥт ищи щиты верты рҥхл.

«Культура» немпи хотн аикелҥт ханшты па китты тҥхийн рҥпитты не **Светлана Нестерова** лупҥс: «Муйкҥм арат йис путрҥт, моньщҥт,

арҥт па па утҥт ханты па вухаль газетайҥҥан ханшман вҥс. Ин щит ут немҥсыя Электронной реестр хуца нух ханшты мосл».

Ханты учҥной ими **Евдокия Нҥмысова** ястҥс, хути ин пура юхтҥс, лҥдн «Ханты ясҥ» газетайн рҥпитты аикелҥт аикҥтты ҥх па щит газета лҥнҥтты ҥха инумса юхҥтты мосл - йилуп ханты пуквайтҥн ханшты.

Округ губернатор лҥнкҥр хҥ нҥтты не **Людмила Алфҥрова** лупҥс, хути ханты па вухаль мирнҥн газетайҥҥан ҥх, шуши мир нявремҥт рҥтшҥтты хҥрҥт тҥты ҥх вулаҥ вер верлҥт - рҥт культура па ясҥ давҥдман тайлҥт. Елды лҥв ай тҥс, хути тҥм ванҥн айдат шуши ҥх пҥты немҥсыя вҥн мирхот вҥс, щит версы, лҥдн айдат ҥх йис вҥлупсҥв па ҥнки ясҥ елды ат тҥсҥт.

«Ханты ясҥ» па «Луима сэрипос» газетайҥҥан вантман юпийн **Маргарита Лянге** ҥха лупҥс, лҥдн еша па щирн, йилуп щирн верты мосл.

Юхи хҥшум артҥн аикелҥт аикҥтты ҥхлҥв «СМИротворец» немпи кҥсупсыя аикелҥт па путрҥт мҥсҥт, вантҥ, щит ищи Маргарита Лянге тҥд.

Людмила СПИРЯКОВА

Шуши мир газетайҥҥан лҥщҥтты ҥх мойнҥ хуятҥт пида

И. Деминев верумхур

Вөщ тыдăш 2- мит па 3-мит хăтăднăн Нефтеюганской район мұвн «Сказка» немпи рұттышты кертэн Ёмвош округ ай кертат па районат эвăлт ай хопн кăсты щира мир ăкмийдсăт. Щи тумпи тыв Венгрия мұв эвăлт Чаб Янош Силадьи па Якутия мұв хэ Данил Пестряков юхтылдсăн. Тăта мир кăт лўн хăтл мър хопн довăдман ешăсăт.

Ай хопн кăссăт

Иса 200 мултас хăннехэ тыв юхтылăс. Щи арат ёх кўтн тăмăш тăхет мир ай хопн кăсман вўсăт. **18 ол вѐнта эвѐт:** 1 тăхи – Анастасия Середкина (Нефтеюганской мўв), 2 тăхи – Милана Покачева (Сърханл район), 3 тăхи – Елена Тусаева (Нижевартовской район). **18 ол вѐнта пухăт:** 1 тăхи – Евгений Глызин (Когалым вош), 2 тăхи – Егор Айпин «Центр развитие обласа», 3 тăхи – Радик Покачев (Сърханл мўв). **35 ол вѐнта имет:** 1 тăхи – Ирина Сухих (Нижевартовской мўв), 2 тăхи – Наталья Тѐвлина (Когалым), 3 тăхи – Елизавета Середкина (Нефтеюганской район). **35 ол вѐнта икет:** 1 тăхи – Алексей Стулиев (Нефтеюганской район), 2 тăхи – Юрий Казамкин (Ниже-

невартовской район), 3 тăхи – Виталий Русскин (Сърханл мўв). **50 ол вѐнта имет:** 1 тăхи – Татьяна Шевчук (Нефтеюганской район), 2 тăхи – Ирина Мултанова (Когалым вош), 3 тăхи – Альбина Сопочина (Русскинская вош). **55 ол вѐнта икет:** 1 тăхи – Дмитрий Тѐвлин (Когалым вош), 2 тăхи – Михаил Белов (Нижевартовской мўв), 3 тăхи – Альберт Покачев (Сърханл мўв). **50 ол киньща вѐн имет:** 1 тăхи – Татьяна Айваседа (Когалым вош), 2 тăхи – Людмила Середкина (Нефтеюганской мўв), 3 тăхи – Антонина Виноградова (Нижевартовской мўв). **55 ол киньща вѐн икет:** 1 тăхи – Сергей Кечимов (Когалым вош), 2 тăхи – Константин Сенгепов (Не-

Югра мўв кăщайт Венгрия па Якутия мўвн ёх пида

фтеюганской район), 3 тăхи – Александр Шадрин («Аборигены Севера»). **Икет кўтн:** 1 тăхи – Виталий Русскин (Русскинская вош), 2 тăхи – Алексей Стулиев (Нефтеюганской мўв), 3 тăхи – Валерий Русскин (Русскинская вош). **Имет кўтн:** 1 тăхи – Лидия Покачева (Сърханл мўв), 2 тăхи – Середкина Анастасия (Нефтеюганской район), 3 тăхи – Ирина Сухих (Нижевартовской мўв). **Хѐлум хуят и хопн:** 1 тăхи – Валерий Кечимов, Зоя Русскина па Вероника Тѐвлина (Русскинская вош), 2 тăхи – Сопочина Снежана, Евгений Глызин па Валентин Тѐв-

лин (Когалым вош), 3 тăхи – Карина Прасина, Аркадий Прасин па Андрей Кунин. **Кăт ими па кăт ики и хопн мăнман:** 1 тăхи – Зоя Русскина, Лидия Покачева, Виталий Русскин па Альберт Покачев (Сърханл мўв). 2 тăхи – Виноградова Антонина, Ирина Сухих, Михаил Белов па Юрий Казамкин (Нижевартовской мўв). 3 тăхи – Татьяна Соколова, Любовь Прасина, Сергей Нищетов па Антон Айваседа. Нумпия питум ёх арсыр мойдупсѐтн катлуптăсыйт.

Хурăт вўс па хăншăс
Ульяна ДАНИЛО

Дольман эмăш пăта довăдсăт

Ай пухие Сергей Сопочин

Анатолий Кауртаев ай хопн

Лыпāt тыдāщ 10-13 -мит хātлātн Урай вошн Первооткрывателей немуп хārн IX-мит мўвтел верāң ёх фестиваль «Югра-2016» вєс. Вертутāң ёх щив Башкортостан, Узбекистан, Казахстан, Демократической Республика Конго, Пермской край, Сахалинской, Самарской, Тюменской па Свердловской областят, Ненецкой автономной округ па Ёмвош округ 14-кем мўв эвāлт юхтыйдсāt.

Ас угрāt вет верн нух пит сāt

Дыв пātэдa щāta юрн па парщин хотāt эвāлт вертутāң керт версы, хута дыв хэдум хātл мār пурмāсāt версāt па юдсаты тўвум утлал мира ванлтāсāt.

Кāсупсы мāнум пурайн «По ремеслу и промысел», «Юные подмастерья» па «Невелика диковинка» немуп ванлтупсāt л э щ ā т ы й д с ы й т. Нявремāt па айдат ёх пāты «Подворье» немуп тāхи вєс, щāлдта III-мит «Арт. Фольк. Югра» немуп мўвтел хār рēпитāс. Непекāң ёх Мария Майстровская (Москва), Сергей Глебушкин (Москва), Эмма Усманова (Казахстан), Ольга Бубновене (Ёмвош) па Виктория Шашкова (Урай) мирхотātн «Археологический ко-

стюм андроновской культуры», «Проект научного исследования «Ремесла русского средневековья. Мангазея, XVII век, Крайний Север Западной Сибири», «Северный русский костюм» па «Вышитая одежда обских угров» немуп верāt олдāн ай павātсāt.

Вертутāң мир кāсупсийн хэдум-хущяң верн кāссāt: сухта пўтāt версāt, тыйсāt, ёнтāсāt, карты, юх, лўв па вой сух эвāлт арсыр ут версāt. Ши рēпата няд па 12 щос мār верты мосāс. IX -мит мўвтел фестивальн вертут верум ёх пурмāсāt жюри ёх дерамтсāt, щи ут кēщая Кабардино-Балкарской государственной университет профес-

сор Борис Мальбахов вєс. Лўведа искусство-ведения тохтур Мария Майстровская, Россия художникāt Союз хē Сергей Глебушкин, Карагандинской государственной университетāн рēпитты ими Эмма Усманова, Ёмвош ремеслайт хот кēща не Ольга Бубновене, С.Г. Строганов немуп тāхи рēпатнек Нина Ганцева (Москва) па «Историко-культурный центр Старый Сургут» немуп тāхи ух хē Антон Акулов (Сэрханл) нētсāt.

Пурмāсāt нух вантум юпийн жюри ёх альсāt, хуйтат кāсупсийн нух питсāt. Шуши ёхлўв вет верн ям тāхет холумтсāt: «Лучший мастер по традиционному вязанию» верн олдāн тāхийн – Люд-

мила Костина (Поднавāt, Нуви сāңхум район); «Лучший мастер по художественной обработке дерева» верн олдāн тāхийн – Станислав Сопочин (Русскинская, Сэрханл район), хэдмит тāхийн – Александр Сайнахов (Сэрханл); «Лучший мастер по национальному костюму» верн олдāн тāхийн – Наталья Маковецкая па Галина Шиянова (Ёмвош), Ирина Фирсова (Нуви сāңхум вош), кимит тāхийн – Альбина Ярсомова (Угут, Сэрханл район); «Лучший мастер по художественной обработке меха, кожи (животных, рыб» верн олдāн тāхийн – Анжела Обирин (Лянтор), кимит тāхийн – Валентина

Кāсупсийн нух питум хē Станислав Сопочин

Ас угрāt фестиваль пўншумн (Урай)

Сопочина (Русскинская, Сэрханл район), хэдмит тэхийн – Надежда Гришкина (Түкъякэң кэрт, Нуви сәңхум район), Альбина Ярсомова (Угут, Сэрханл район), Ираида Неттина (Нуви сәңхум вош); «Лучший мастер по ткачеству» верн кимит тэхийн – Наталья Поянкина (Пыть-Ях). «Успешный дебют» немуп мойлупсы Мария Поянкина (12 ол, Пыть-Ях) эвия мәсы, Гран-при непум мет ям мойлупсы Светлана Шабурова Пермской край эвәлт җша павтәс.

IX-мит мўвтел вертут верты фестиваль «Югра-2016» ЮНЕСКО тәхи па "Развитие культуры и туризма в Ханты-Мансийском автономном округе – Югре на 2016-2020 годы" поступсы унтасн версы. Ши ут Ёмвош округ правительства нётупсы рўвн па Ёмвош ремеслайт хот, культура департамент хуши рәпитты мир өрн дэщәтсы. Сыры вертутәң хәр Пуднавәт, Мужи, Новосибирск, Сэрханл, Аган па Нижневартговск хуши верәнтсы. Урай па Кондинской мўвн вельщи версы. Ольга Бубновене ясәң ширн, Конда мўв хуши катра йисн шуши мир вера ям пурмәсәт версәт. Нўм мўв хәнтәт хурамәң дәмәтсух әнтсәт, шимәш ут веккеш немхута Западной Сибирь хуши әнтәм. Щәлта дыв тәса сәк кәрәтсәт па кев пурмәс версәт. Әхәт ши верәт иса юремәсәт. Лўв дәнхал, дәнн ши фестиваль унтасн кондинской мўвн йилпа щитәт верты ат питсыйт.

Елды О. Бубновене ай павтәс, «Югра-2016» вертутәң хәрн оләң

пўш «Юный подмастерье» немуп вандтупсы па кәсупсы версы, щив аңқаңкет, щәщет, аңкет нявремдал пида юхтыйлсәт. Лўв дәнхал, дәнн елды ищиты ат вәс па семьяйт мира ат вандтәдәт, мүйсәр пурмәсәт эвидал, пухдал па хилыдал пида вердәт. Щәлта мет оләңн шәта XIX-XX-мит йисн вәлум рўш дәмәтсухәт Сергей Глебушкин мира вандтәс. Ши тухәлпи ищи оләң пўш вертутәң хәра Сахалинской область эвәлт шуши өх юхтыйлсәт па дыв мирдал пурмәсәт па хуятәта вандтәсәт.

Па мўвәт па па хон пеләк эвәлт вәлум өха Половинка кәртән Учинской музей вантты па "Силава" немуп рўтьщәты тәхия яңхты шеңк әмәш вәс, ши ут 14-кем километра вўшн Урай эвәлт вәд. «Әлы Хотал» община ух не Ольга Фомичева мойң мира вухалх хотәт, лупасәт вандтәс па ай павтәс, хутысаты вухалят сыры вәсәт. Щәлта ши өх кондинской мўв писателят хота дәнхтыйлсәт. Ши ут питәрн емәң тәхи вәд, хута емәң лупас омәсл. Ольга Александровна щәта лупәс, хутысаты вухалят пойкшәләт па муй пурмәс лупаса пундәт. Ши лупийн мойң өх худыева Вудәң Отечественной дәля мәнум өха верум кев сохәд питәрн әктәшсәт, хуйтат Новая Силава кәрт эвәлт дәля тәсыйт. Интум ши кәрт вулд рўтьщәты тәхи версы. Әхәт мойң өх мавәң пәсанән вўды нюхи дәсәт, хощум йиңк яньшсәт па воньшумутәң пирекәт пида шай яньшсәт.

Реональда ОЛЬЗИНА

Екатерина па Надежда Гришкинәң (Нуви сәңхум район)

Шўкшәты өх шәшләт

Маша Поянкина мойлупсыйн мәсы (Пыть-Ях)

Сӓмӓна вӓдты хоттел ӓх
емӓнхӓтд елпийн округев
губернатор не Наталья
Комарова «Югра-Классик»
арӓн-якӓн хотн «Югра мӓв
хоттел ӓх совет тӓхи» немпи
мирхот ӓктылдӓс. Тӓта ӓнтӓ
тӓп тӓм тӓхия лӓнцум хуятӓт
вӓсӓт – оса верӓт тӓты
хӓннехуятӓт, правительства
кӓщайт, вӓнлтӓты па айдат ӓх
верӓт тӓты тӓхи ӓх, округев
луваттийн общественной
связят департамент хуятӓт,
социальной, культура,
ӓрӓщты, мир ямӓдты па
лекшитты верӓт тӓты тӓхет,
вӓндата ювум хӓннехуятӓт,
ар няврем енмӓдты хоттел
ӓх, Ас-угорской айдат ӓх па
айкелӓт дӓщӓтты хуятӓт вӓсӓт.
Щи тумпийн интернет ширн
итӓх вошӓтн вӓдты ӓх кӓща
ими пида путӓртты ищи
веритсӓт.

Сырыя Наталья Комарова
Югра мӓвн вӓдты мира хоттел
ӓх емӓнхӓтд пӓты ям вӓщӓ ясӓт
лупӓс па итӓх хуятӓта мевд посӓт
па ишӓк непекӓт мойдӓс. Мосд
ястӓты, мӓн округевн 2009-мит
ол вӓш эвӓлт сӓмӓна вӓдты хоттел
ӓх емӓнхӓтд постӓты питсы.
Лапӓт ол мӓр нядсоткем хоттел
ӓх мевд посӓтн мойдӓсыйт.
Щит 25 ол мултас ияха вӓдман
хуятӓт. Тӓм олн вуӓдн мойлупсӓт
Югра мӓвн вӓдты 71 хоттел ӓха
кӓтлуптӓсыйт. Вӓйтӓнтупсыйн
11 семья «За любовь и верность»
немпи мевд пос мойдӓсы.

Щит Кондинской районӓн
вӓдты Ганинӓт хоттел ӓх. Тӓм
кӓтнӓн 43 ол ияха вӓдлӓнӓн, кӓт
няврем енмӓдтсӓнӓн. Тӓм хӓтл
вӓнты Николай Алексеевич во-
лейбол немпи ӓрӓщты юнтута
айдат ӓх вӓнлтӓл. Валентина Ге-
оргиевна «Отличник народного
просвещения» нем тӓйл. Вӓлупсы
мӓр вӓщкӓта рӓпата па оса верӓт
сӓмӓна тӓвман пӓты вӓна пелка
ювум кӓтнӓн арсыр мевд посӓтн
па ишӓк непекӓтн мойдӓсы.

Нягань вошӓн Шакировӓт
хоттел ӓх. Лын 25 ол ияха вӓдман
мӓр кӓт эви енмӓдтсӓнӓн. Аль-
берт Фаварисович оса рӓпата
тӓвман вӓл, Илона Анатольевна –
айкелӓт дӓщӓтты неӓ рӓпитӓл.
Урай вошн вӓдты Будковӓт семья.
Пилыенӓн 42 ол ияха вӓдлӓнӓн,
кӓт пухнӓн енмӓдтсӓнӓн. Людми-

«За любовь и верность» мевд посӓтн миом семьяйт

Югра мӓв хоттел ӓх тӓхия лӓнцум хуятӓт ӓктӓщийлсӓт

ла Анатольевна мир лекшитман
рӓпитӓс, Виктор Петрович хотӓт
омӓсты хӓя вӓс.

Щӓдта Лобановӓт хоттел ӓх.
Леонид Дмитриевич па Вален-
тина Андреевна 44 ол ияха
вӓдлӓнӓн, пух па эви енмӓдтсӓнӓн.
Интӓм Лобановӓт хиднеӓлӓн олӓнӓн мӓвтел
вӓнлтӓты верӓт энциклопедия
непекӓн хӓншман вӓдлӓнӓн.

Халевинӓт хоттел ӓх. Влади-
мир Александрович па Ольга Ни-
колаевна ияха 32 ол вӓдман мӓр
хӓлум няврем енмӓдтсӓнӓн. Оса
рӓпата тӓвман пӓты арсыр мевд
посӓт па ишӓк непекӓтн тайлӓнӓн.

Ӕмвошӓн Рябовӓт хоттел ӓх.
Кӓтнӓн 26 ол ияха вӓдман мӓр
нял няврем енмӓдтсӓнӓн. Щи
кӓтн кӓт нявремнӓлан – Максим
па Ирина шӓкӓщты хот эвӓлт
вӓснӓн. Андрей Анатольевич
айкелӓт дӓщӓтты хӓя вӓл, щи
тумпийн лӓв киникайт па нумсӓн
непекӓт хӓншӓл. Анжелла Ана-
тольевна нявремӓт енмӓдтуман
вӓл.

Юрий Михайлович па Светлана
Александровна Калашниковнӓн
32 ол ияха вӓдман мӓр хӓлум
эви енмӓдтсӓнӓн. Кӓтнӓн тӓм
хӓтл вӓнты рӓпитман вӓдлӓнӓн.
Рӓтӓщӓты пурайн вой-хӓл
ведпӓсӓтты вер сӓмӓна тайлӓнӓн.

Черкашинӓт хоттел ӓх. Вален-
тина Васильевна па Геннадий
Алексеевич 44 ол ияха вӓдлӓнӓн,

кӓт нявремнӓн енмӓдтсӓнӓн.
Лын ищи арсыр мевд посӓт па
ишӓк непекӓтн тайлӓнӓн.

Пьянковӓт хоттел кӓтнӓн,
щит Виктор Николаевич па
Людмила Павловна ищи 44
ол ияха вӓдлӓнӓн. Кӓт няврем
енмӓдтсӓнӓн. Тӓм хоттел ӓх
ӓрӓщты верӓт сӓмӓна тайл.

Ӕмвош район Реполово кӓртӓн
вӓдты Каспрук хоттел ӓх, щит
Павел Владимирович па Татьяна
Николаевна. Пилыенӓн 40 мултӓс
ол ияха вӓдлӓнӓн. Лын нивӓл
няврем енмӓдтсӓнӓн, интӓм 28
хилы тумпи хилы тайлӓнӓн.

Югорск вошӓн Виноградовӓт
хоттел ӓх. Людмила Алексе-
евна па Павел Анатольевич
40 ол вӓдлӓнӓн, хӓлум няврем
енмӓдтсӓнӓн.

Щи тумпийн Югра мӓв кӓща
не Н. Комарова шуши мир йис
культура, рӓт ясӓт па литера-
тура верӓт апрӓна па сӓмӓна
тӓты ӓха Ю.Н. Шесталов немпи
мойлупсы мойдӓс. Щит Югра мӓв
Ас-угорской айдат ӓх оса тӓхи,
Манстӓр район Шӓншвош кӓрт
йис пурмӓсӓт ӓкӓтты па шави-
ман тайты хот хӓнты кӓща На-
талья Владимировна Крюкова па
Нижевартвской район Варьӓ-
ган кӓрт ӓшколайн рӓпитты юрн
ими Фаина Алексеевна Гизатул-
лина ӓша холумтсӓт.

Хӓншӓс па хур верӓс
Ирина САМСОНОВА

Мәшәң ҕх верәт вантты комиссия кәщайт мирхот

Вәщ тыдәщ 12-митн округ кәща нә Наталья Комарова мәшәң ҕх верәт вантты комиссия кәщайт мирхот верәнтәс.

Губернатор не лупәс, тәм одн Россия мұв труд па социальной верәт тәты министерства, вәндтәты вер тәты министерства па экспертной тәхи ҕх пида 2020-мит од вәнты айтедн кашитты мәшәң пушхиета нәтты одаңән немасыя поступсы вұсәт. Елды ястәс:

– Щәта тәса нух хәншы, муйсәр тәхет ҕха

мәшәң пушхиет айтедн вантман па мосты пурайн нәтты тайты мосл. Муй вурн ай пура вұш эвәлт мәшәң эвиет-пухиет әд нявремәт пида ияха яма вәдты-ходты. Ши тумпи ши непекән хәншы, итәх Россия мұвәтн ухлад атма ювум хуятәт лекшитты пәдницайт нух йидпатты питдыйт. Ям арат од юхды Рос-

сия мұв президент хә В. Путин поступсы щирн вәлупсийн давәрт нұша вантты нявремәт пәты нәтты фонд версы. Ин щәта «Нәң әнтә атәлт» вер пүншы, ләдн аутизм мәш тайты нявремәта нәтты. Ин мұң округев эвәлт ши вер тәты щира вохты непек китты мосл.

Наталья Комарова ясәң щирн, ешавәл итәх социальной верәт некоммерческой тәхет ҕх тәты питдәт. «Ин ши вер одаңән ямсыева уша верты мосл,

муйкем шойт арат и нә-тупсы вер тын тайты питл. Щәдта щимәщтәхет ҕх немасыя хәннехуятәта нәтты вера вәндтыйдты мосл».

Ши тумпи мирхотн путәртсы, ин мәшәң хуята сертификат непек хұват немасыя лекшитыйдты щира пурмәсәт па шұңкәт ләтты веритәл. Оса тәхет ҕх лупсәт, ин мосл кашәң мәшәң хуят пәты мосты пурмәс ләтты, щирн щимәщ сертификат непек шеңк мосл.

Людмила ЛОНГОРТОВА

Дор вош емәң мұв кәтнәң

Иван Ярмович
па Елизавета Дмитриевна

Холуп сәвләңн

Ма Ас потты тыдәщ сухәнман Дор вош вантты яңхсум. Ши Наяң мұв, Вәртәң мұв сұңән тәп ая вәдмемн ащемн-әңкемн щәта тәтылясыюм. Ин ма вәдши ма семемн ши вантсем ши вошие. Ши хурасәт дора етум ям вош, щәта вәдты мирәл ищи вера ям ҕх вәдмәд. Юрнән-хәнтән нюр ияха няхәң-юнтәң вешн, иса путрән-кәден пида ши вәддәт.

Щәта вәдләңән вәна пелка ювум имеңән-икеңән, щит Иван Ярмович па Елизавета Дмитриевна Пякнән. Дын вера хуят пәда сәмәң кәтнәң. Дын хотәна вохәнтсаюм, ям шайн, ям няһн лапәтсаюм-яньщлтәсаюм. Ям ар путәр путәрсәңән. Дын китәнтак сема питсәңән Дор вош мұвн. Иса вәдман нәпәт па ши вошн хуща ши вәснән. Иван Ярмович метеостанция Тәрум хәтл вантты тәхийн рәпитәс. Имәд па вош лыпи рәпата верман вәс.

Ин дын пенсияя питман вәдләңән.

Елизавета Дмитриевна еша путәртәс лұв вәлупсәд одаңән, муй вұрн енмәс, вәс па икия мәнәс. Щимәщ әмәщ путәр еша путәртәс. Лупийл: «Хән эвия вәдмемн и пирәщ имеңән-икеңән хота лұңәтсум. Пирәщ имәд лупийл: «Мәнәма нәтум-та кәрәм әдтыя, вальщам нюхра». Щиты, вальщамән нюхәрсем, кәрәд әдсум, тұтыел имухты ши яма вұщемәс. Ин пирәщ имием лупийл: «Нәң щәха, хұв нәпәт,

хұв йис яма вәдләң». Щәдта па ши, әхәт па ши хота мәнә па ши тәсыюм. Икия ащиемн мәсыюм. Щиты са щирн вер вәс. Тәм пидыем Иван Ярмовичем, ищи тәм Дор вош хуща вәсәт. Щирн ищи-па лұв щатәщацидәлн, щацидәлн парса тыв, китса вәрт хәя. И етн ши юхтәс. Ши вәртсәд, мәнты ши вохдәлдә, лупийл: «Юва ма хущема». Ма одаңән ән кашәщсум. Щиты ат хұват иса ән мәнәд юхи, ши омәсд. Щиты Хәтл имие нух етәс, ши артән ащием ши лупәс: «Ин ши мәнәтн, тәп яма вәдәтн!» Щиты ащиемн парсаюм, па ши мәнсум. Аңкием щирн ләвәтман ши хәщәс. Па ши мәнсум, ин тәм хәтл вәнта па ши вәдлумн-хәдлумн. Иса яха вәдты питмемн вәтәң кәт ода

щи йил щәха тәм одн. Тәп непекдумн юврая хәншман вәдләт, әхәт, хәдум од мәнман вәтәща хәшмемн, ши пәта непек пос щирн вәтәңә әнта йил. Ин мин вән пухемн вәтәң и ода ши йис».

Елизавета Дмитриевна путәртәс еша лұв ащәд одаңән. Ащидәл хұв мәр мәшитәс, ух кәши-мәш тайс, лұв ши тайсәлдә. Аңкиәд сыры шәк вантман әнтәма йис.

Елизавета Дмитриевна путәр щирн, муй арат ар рәпата верләңән икиәд пида иса яха вәтәща нәтәсман ши. Интум холпәт хәшдәңән, ищи вәтәща нәтәсман кәт хуятн ши верләдн. Лұңән вұды тайман ищи яха нәтәсман хута пәсәң юх алдјоман, пәсәң пундәңән, хәдпа мәнләңән ищи яха. Ин нявремәдн худыева вәна йисәт, муй арат ар верн иса нәтдәйңән. Хидәң хот вұша юхәтсәңән. Хәдум вәң тайдәңән. Ин имием ясәңса: «Ма иса ши лупдум, мин ищи-па мет яң кәтн, ши хурасуп каркам ям вәңәт тайдумн, хулта мосл, щив ши тәдәйман, муй мосл, щитн нәтдәйман. Мәнәдәм ищи вера ямәт».

Ешәк тынәң ям Иван Ярмович па Елизавета Дмитриевна, тәм непекәв мухты нынана ям вән вұщяясәң китлұв. Тәдаңа, яма, йисәңа-нәптәңа вәдәтн!

Евдокия КАКСИНА

Йиңк хуща вэлты хўдāt

Нуви сǎнхум вош йис пурмǎсāt шавиты хотн хǎнты ширн хǎннехә кўтуп мирн вэлты-холты ширāt ванлтупсы верман вэд. Кўтуп мир нумпийн арсыр ләңхāt омǎсты тǎхи. Ши кāt йит тумпийн музей хущи рәпитты хǎннехуятāt илта мир па ләщātсāt па йиңк илпийн вэлты арсыр хўдāt олаңан тǎм юхи хǎщум олатн дыв арсыр айкелāt тәдāt.

Е. Газеева

Тәндуп тыдāщ кўтупн ма Нуви сǎнхум вош йис пурмǎсāt шавиты хотн вәсум па илта мирн вэлты хўдāt олаңан сыр-сыр айкелāt уша версум.

Ши пурайн мўнева Нуви сǎнхум музей хот йитн рәпитты не Евгения Газеева (Обатина) әмāщ ванлтупсы ләщātсā па тǎмиты путāртās:

– Мўң йис пурмǎсāt шавиты хотәвн юхи хǎщум од мǎр илта мирн йиңк хущи вэлты хўдāt пāта ванлтупсы версўв. Катра пурайт вўш эвāлт хǎнтәт дыв вэлты хотдал иса йиңк пўңадн омǎссāt. Вантә, юхан лепн хуятāt дыведа детута мосты арат хўд вэдты кашāң пўш веритсāt. Тāта нын елпенāн вән сорт хўд ух пушāх удāl. Мўң хущева рәпитты әхлўв немасыя лўвед вәншāка версāt. Тыв ванлтупсыя юхтыйлдты

айдат пухāt па эвет кашāң пўш тǎм сорт ух пўңадн хурāt вўдāt па лўв уңдал дыпия ванлтāt па арталāдāt, муй арат па муй хурасуп вән па вера пасты пеңкāt тǎм юхан хўд тǎйл. Сорт хўдәв олаңан хǎнтәт шимāщ моньщ тǎйлāt: «Муй ширн сорт хўдән ух лўведа верās?» Лўв ухād хущи нын арсыр лув хурасāt уша павātты веритдāты, щит моньщ хә ләп, кўрāң вой тупа, пирāщ ими сорумьох адтәл пида, Сот хот детут эвидеңки па па утāt муй пурмǎсāt, мāта ут эвāлт сортән лўведа шеңк так ухшәп па пеңкāң уңад вўс ямсыева па сора верās.

– **Евгения, муйсǎр хўдāt нын Нуви сǎнхум районāн луватн вәддāt?**

– Мўң юханлўв йиңкāt хущи шеңк ар ев хўд вэд. Щит пāта ведпāслāты әхлўв вера ар шимāщ хўд кашāң пурайн әша павātлдāt. Ши утāt тумпийн нын тāта щāпǎр, ай лǎр, келши, мевты па мǎдāң хўд хурасāt вантты шир тǎйлдāты. Кашāң шимāщ хўд ямсыева ләщātтты ки па яма кавāртты, щит шеңк ям па еплāң хўдāt.

Тǎм хўдāt нумпийн вән сәх па ай кǎры хурасāн яма верман вәлдāңāн. Щāлта су-рāх, пишьян, мухсāң па вўнш хўд хурасāt па тāта мин вантты веритсўв. Щит, вантә,

ар пелāк Ас йиңкātн вэлты хўдāt. Шеңк яма тǎм йис пурмǎсāt āкātтты хот йитн арсыр хўд хурасāt ванлтупсы ширн ләщātман вәлдāt. Тәп ши вер вевтам, хути сорт хўдән олаңан моньщ вэд па хўдāt па дыв юканәл моньщ муй йис путār иса āн па тǎйлāt. Ма вәдем, хути хǎнты ширн кашāң хўд лўведа хуятāн юкантум йис путār тǎйл. Нуви сǎнхум вош йис пурмǎсāt āкātтты хота тǎмāщ ванлтупсыя арсыр мирāt яңхлāt. Рўщātа муй па мирātа ләдн ищиты әмāщ вәс уша павātты, хути катра хǎнты әхлўв йилта мирн вэлты хўдāt олаңан ищи нәмāссāt. Йис хǎнтылўв путрāt ширн, Хынь ики илта мирн ләңха вөий. Итәх пурайн тālд тәвийн, вурңа ташāt мўң увās мўвева юхātтты елпийн, ши ләңх ики питы вурңа хурасн хǎннехә сема питты веритд. Щит пāта Ас хǎнтәтн лўв иса Хынь вурңая альщātты питсы. Йиңк хущи вэлты хўдāt эвāлт лўв пуляң хўдāла иса панне хўд лўнтāсл. Щит пāта тәп хә хуятāt панне евātтты муй ваньщты веритдāt. Щāлта паннеңен шәкāң тǎх ийн (хāлāщн) кавāртты ищиты āн рāхд. Мосл лупты, хути панне хўдән мет

вудāң хўда илта мирн лўнтāсл. Ас хущи вэлты хǎнтәт ширн, панне хўд әп икия вэд, сух хўдән па ай кǎрән – лўв вәңдал. Хўв āңнāң-вāщ āңнāң вўшн хўдән лўв хǎнмāла йил. Мухсāңāt па шухрāt – щит панне икен хә апщәңāн, сурхāt па пишьянāt – щит лўв не апщәңāдал. Щит пāта йиңк илпийн илта мирн вэлты хўдāt, хǎнты ширн ияха кавāртты иса āн рāхд. Ма щиремн, мосл лупты ши олаңāн, хути йис пура вўшāt эвāлт хǎнтәт дыв щиредн вәлупсы ширлад ләщātсāt. Немудты вудāң нәтупсы муй унтас вер па мирāt эвāлт иса āн кāншсāt. Катра пурайн, вантә, хǎнты хоттел әх муй арат хўд-вой ведпāслāсāt па хотāң войт тǎйсāt па иса дыв хошты щиредн рәт мўвдалн вәсāt.

Щит пāта кўшкепа тǎмāщ йис пурмǎсāt шавиты хотātн юхан па Ас хўд хурасāt шив юхтыйлдты хуятātн ат ванталāдыйт. Щит пāта рāхд лупты, хути мўң опращ әхлўв ведпāса яңхты пурайн тәп дывед детута мосты арат хўд юхи тәтьлясāt па рәт мўвәд-йиңкел шавиман тǎйсәл.

**Хǎншāс па хурңāн верās
Владимир ЕНОВ**

Ханты хэ Николай Тасьманов Нуви сáнхум район Касум вошн вэл па рэпитл. Лўв арсыр ханты пурмáсáт тэса верты хошл, «Россия мўв народной мастер» нем тайл, Россия мўв хур ханшты ёх Союз тэхия лунман вэл.

Вертутáң ханты хэ

Николай Анатольевич 1974-мит одн Касум вошн сема питáс. Лўв ай пура олдад олаңаң щиты путáртáл:

– Вэнтáн енумсум, щит Ощодаң кэрт, сыры Вош пай кэрта алыщáсы. Лўнáн рўтыщáты пурайн аңщащем вэнт кэртáн иса вэсум. Аңщащем юкан вўдэт тáйс. Вўдылад пида лўн мáр, сўс мáр вэсум, тáд мáр ищи щив янхсум. Касум вошн вэндтýйлсум.

Николай 11 класс етшуптáс. Ёхáт Югорской государственной университетн вэндтылáс, природопользования па экологический туризм тáхийн. Áшкола юпийн рэт кэртáн рэпитты питáс.

Тáм ханты хэ лупáс, хуты айдат пурайдн аңщащелн арсыр пурмáс верты вэндтáсы, щит ёхáл, кўип, нымáл, пэн, ханты хоп, юрн хоп, нарáс юх, тыныщáң па па утáт. Хэн вэна йис, ищи щив верáта нявремáт вэндтáты питáс. Лўв 7 од áшколайн рэпитáс, нявремáт юх эвáлт пурмáсáт верты вэндтáс, щáлта вэнта нявремáт пида янхáс, дывáт вэнтэв яма давáлман тáйты вэндтáс. Пушхáт уша версáт, хутыса мосл тухдаң войт пáта лапáтты хот верты.

Мудты арат од мáр Николай Анатольевич Нумсáң ёх кэрт хуща рэпитáл, щáта нявремáт пурмáсáт верты вэндтáл.

Николай Тасьманов ар пўш пурмáсáт верты вэндтáты семинарáта вохáнтыйлсý. Ар няврем вэндтáс, хутыса юнтутáт, юх эвáлт арсыр

Н. Тасьманов нявремáт пида ханты юнтутн юнтáл

эмáщ утыет верты мосл. Лўв щив олаңаң щиты немáсыйл:

– Вэнтум нявремáд иса вэна йисáт, армия янхсáт, итёхáт имене йисáт. Интернатн вэлты пушхиет пида мет эмáщ рэпитты вэс, дыв иса вэнта янхты дáнхасáт. Интáм вэна йисáт па мáнема вэнт кэртемм нётлáт. Ма кáт од мáр интернатн рэпитсум. Интáм нявремáт иса пасыра вэлáт. Дыв компьютерáн юнтты дáнхалáт, ханты юнтутáт дывела áн мэстáлáт.

Ин няд од мáр Николай Тасьманов Касум вош музейн рэпитл. Лўв лупáс:

– Ма сыры áшколайн рэпитман музея иса нётман вэсум. Щáта лупасáт омáслум, арсыр йилуп пурмáсáт верлум. Щив рэпáта мáнема эмáщ. Вош кимáлн кэрт версум, крестьянско-фермерской хозяйства. Владимир Данилович Тарлин вене́м пида мўв аренда вўсмáн, щит асэвем пидáл. Владимир Данилович сыры 9-мит вўды давáтты бригадин ух хэя вэс. Интáм дын Ъорвош кимáлн юкан вўды тáйлáт.

Владимир Данило-

вич па Николай Анатольевич пэшáс версáнáн, кэрт омáссáнáн, вўды тáйты дáнхалáн. Елды дын щив па вошáт эвáлт юхтум мир мойна тэтылаты питлáнáн, лэлн дыв щáта хўл па вой ат велпáслáсáт, вўды ёхлáтн ат хáтáтылсáт. Нявремáт ищи щив тэтылаты дáнхалáн, лэлн дывáт вой-хўл велпáслáты вера па арсыр пурмáсáт верты вэндтáты. Щив тáхи Амня юхан хонáнáн омáсл, 12 километра вэн ёш эвáлт.

Мосл лупты, Николай Анатольевич апáдне-нáл енмáлтсáлэ. Лўв ай луваттýйн áнкилы-ащилы хáщáс. Ин вэна йис, Ёмвошн вэндтылáс, рэпитл.

Тáм ханты хэ интáм музейн рэпитман арсыр эмáщ пурмáсáт верл. Па ёх вохлáт ки, дывела верл. Щив тумпи пурмáсáт давáтты хотн мирхотáт лэщáтты нётл. Ма дáнхалум дўвела ям яснáт лупты, лэлн сорни ёш тáйты хэ ям ими ат вўс па лўв верл елды нявремáла ат мáслэ.

Надежда НОВЬЮХОВА

Пирáщ ёх нётлýйт

Вэщ тылáщ лапáтмит хáтáлн Ёмвошн правительства хотн округев Координационной совет немуп тáхи кэщáйт мирхотн пирщамум ёх вэлты-хотты щирáт олаңаң путáртсáт.

И я х а á к т á щ у м хáннехуятáт елпийн Югра мўв кэща дáнкáр хэ па Координационной совет тáхи кэща А. Путин лупáс, хуты юхи хáщум ола́тн округевн 223 щурáс хáннехэ пенсияйн вэлáт. Лэлн тáм йисн пирщамум хуятáт яма ат вэсáт, щит пáта рўтыщáты верлáда ар щирн иса нётты мосл. Юхи хáщум кўтн 2014-мит од вўш эвáлт па 2020-мит ола́т вўш вэнта округев государственной поступсы щирн немасыя «Резиденция для пожилых» немуп проект ай кер тылáщ олаңмит хáтл вўш эвáлт 2015-мит одн пўншыс.

Щив поступсы олаңаң лўв кэща не́нáл М. Арлашкина айкел верáс:

– Югорск вошн пирщамум па мэшáң ёхлўв пáта ООО «Ковчег» немуп рўтыщáты тáхи лэщáтсўв. Тáм щосн округев па тáщáң хáннехуятáт мáты вухáт унтасн щив пансионат тáйлўв. Мўң хущева юхáтты па вэлты хуятáт арсыр тохтурáтн дыв мэшáл вáнтман па арталуман тáйлýйт. Рўтыщáты ёх вет пўш хáтл мáр лапáтлýйт, сыр-сыр вáндтупсэ́та муй адисупсэ́та янхты веритлáт. Ма щиремн, щимáщ тáхетн пирщамум хáннехуятáта ше́нк ям.

Округев луватн пирща ювум ёхлўв пáта арсыр вошáтн 15 щимáщ тáхи вэл, мáта утáт эвáлт пенсияйн вэлты па мэшáң хáннехуятáт кашáң пўш нётлýйт.

Владимир НОСКИН

**Вөщ тыдәщ хәс нивәдмит хәтлән вулаң
вухаль ими Анна Митрофановна Конькова
(Картина) шәңәт 100 ола йил. Лұв 1916-мит одн
Кондинской районән Евра кәртән сема питәс.
Лұв Картин рәт дерәд хәюп рәт эвәлт йил.**

Вухаль ими сорни ясңәт

А.М. Конькова

Тәм хәншты хуят Югра мұвн шеңк яма вәйтды. Лұв «Заслуженный деятель культуры Ханты-Мансийского автономного округа», 1983-мит одн Союз писателей тәхия вұсы. Анна Митрофановна Ёмвошн нявремәтвәнтәтынеңа йис. Лұв ар од Сұмәтвош районән ашколайтән рәпитәс. Ши вера ар әр пунәс, 30 мулдас одпушиет вәнтдтуман вәс. Эльвира Ивановна Мальцева эвел әңкиел ай пура енумты верәт олаңән «Евра – любовь моя» киникайн хәншәс. Щит ай па вәна ювум пурайдарсыр әмәщ верәт олаңән непек.

Тәм, мира яма вәты хәннехә олаңән па хәншум утлад непекн муй па радива хұват лұңәтты па холты веритды. Анна Конькова Околь аңканкел моньшәт, амамәтшет, йис путрәт, арәт унтасн нумсәң хуята йис. Лұв щитәт сәм дыпия пунсәлә па хәншты юхн шурайтты

вәндмәд юпийн непека хәншәлә. Анна Митрофановна ши сорни ясңуп путрәт па арсыр моньшәт хәншты неңа йис. Щитәт ай эвета па пухәта моньшәс. Вантә, ши ләшәтты утлад ар пұш йилпа нух хәншийлсәлә. Лұв хуцела айләт ёх юхтыйлдыт питсәт, хот овд иса пелки уләс. Ши одәтн мир Венгрия, Прибалтика, Германия, Франция, Англия па па хон мұвәт эвәлт юхтыйлдсәт. Хәншты утлад «Ленинская правда» газетайн есәлсыйт. Әхәт Свердловск вошн «Огонь-камень» моньшәң непек ләшәтсы. Хәлүм пұш «И лун медлительных поток» киника етляс. Питы мұв тәщ вұты рәпитты тәхет унтасн А.М. Конькова непекәт па версыйт, щит «Эксон» па «Мобил». «Вожак Ивыр» ай киника хурәтн Геннадий Райшевикийн хурамәтсы. 1985-мит одн «Сказки бабушки Аннә» атәлт моньшәң киника есәлсыйт. Юхи хәншты одәтн «Свидание с детством» рәпата ләшәтәс.

Анна Митрофановна «Ленин пәнт хұват» газетая айт павтыләс па йилпа хәншты утлад ванкұтды шив китыләс. Лұв хәншум моньшәлә Светлана Павловна Кононовайн (Молдановайн) хәнты ясәңа тулмашәтсыйт.

Ёмвошнтәм вулаң хуятәв нәмты пәты, вәлүм хотәдн кев сохәл әхәтсы.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Ух тәты Ивыр

Евра мұва вухаль ёх хұв йис пурайн юхәтсәт. Ши вұш эвәлт, мосәң сот од-шурәс од мәнәс, мосәң па аршәк. Сыры дыв щорәс хурасуп вән нёрум тумпийн, пәтләм шик вәнтәтн вәсәт. Вәнтәтн – вәнт вой велсәт, пусләтн – хұд велсәт.

Елды па щиты ши ләдн вәсәт вәнт вой велман, хұд велман па няврем енмәлтман. Тәп ванкұтлы вуракәтн юхтыйлдсыйт.

Сорни Мил немуп тәшәң хә эвәлт юхтыйлдыт ёх мәта пурмәс иса хулт вұләт, айләт пухәт пәнән тәләт.

Имудтыйн, тәд пурайн нёрум мұв тәп потты питса, ши ёх па ши юхәтсәт.

Ши арат ар хуят юхтәс – мұв иса пәрәнтсы, долъты тәхи па әнтәм. Ши ёх нәд есәлтәдн – хәтлән кәл.

Өрәң вухаль ёх, пәдтапды вухаль ёх вуракәт пидә ши тарәндәсәт, иши ар нәд есәлсәт. Нәд пелдә киньши ар вәс. И нәд па нәда хойл, и нәд па нәд илды павәтл.

Лапәт хәтл мәр, лапәт ат мәр әңәл сый па ўв сый мухалая сәшәс. Тыдәщ лапәт пұш хәнемиләс. Мұв дот хумтум иты нуви вәс, муйпа мир шошмум кәды эвәлт вуртгыя ювәнтәл. Тыдәщ нәмәлдта вантсәлә: вурак шеңк ар, вухаль ёх шимәл, щирн дыв өрәлән па юхәтл. Вантәд тыдәщ: вурак ёх кәрт тўтн пунсәл. Тыдәщ мұва илды хәтумәс, пухие па эвие катлүмтәс, така мевла нәрәтсәлә па ләпәт пәлңәт кўтн хәнемәс.

Лұв ләдн аршәк няврем вұс, тәп ёш ән тәрмәс.

Ши вән шәк эвәлт вухаль ёхләд шалитман тыдәщ потма йис, шәлдә иса шив потса. Нявремәңн лұв пидәда хәшсәңән.

Интәм, хән вухаль ёх тыдәщ педә вантләт, шәта нявремәңн – эви па пух иши шивәләдәл. Па хұв йисн вәлүм пәдтап пурайл нумса питыйл.

Нохәр юхәт вухаль мирел пидә иши долъләт рәт мұвәд вуракәт эвәлт лавәлды. Дыв ләпәслад талсәт па вуракәт семәт, веншәт, ёшәт пелтәссәт. Ши пурайн ши нохәр юх ләпәс хұва таласәс, хұва йис. Вуракәт еслүм нәләт эвәлт сыры пайдыя вәлүм нохәр юх кар мәшәт эвәлт карәңа йис.

Ши пәдтап хәтләт едпийн айләт пух Паломей вәнтыты мәнәс, хұва, курәң вой кушты мәнәс. Лұв ёхләд пұва пеләк ләңкрәлн дойс. Ям пеләкн соймәдн пәсты нәләт кәлсәт.

Паломей шәншәдн ныпа пунман кұрәң вой сәм па ух вәс. Лұв амәтман нәмәсәс:

– *Имет кұрәң вой ух па сәм кавәртләт. Пиршамум велпәс ёхн ма пәсан хонәңа вохдыюм, дыв пундәда омсәлтдыюм. Партдыюм: путәрта, Паломей, хуты нәң велпәсләсән. Кұрәң вой сәм пұл эвәлтләт, мәнәма мәләт па лупләт:*

– *Тәм айләт Паломей пухева, уяң велпәс хәева.*

Тәп юхи юхәтмәдн сәңкум па семды павтум пирәң Петотка тумпи кәртәдн немхуят ән вәйтәс.

Петотка лупәс:

– *Тәта хәшты ән рәхл, мосл минемәна едн вәлды вәнт хотемәна мәнты.*

– *Акем ики, шивелт педә өш худна ән вәлем, – Паломей лупәс.*

– *Ма нәңәна путәртты питлүм, хуты шив мәнты. Интәм кұрәң вой шәшты ай нёрума мәнлүм. Нәң шәта вәсән?*

– *Вәсүм, вәсүм, – Паломей Петотка ёш вұс па ши мәнсәңән.*

Хүв муй ван мянсаңан, Петотка шив вулуйс.

– Акем ики, нһң муй вева йисн?

– *Антә, пухие. Мосаң, мәнәма ал сашд. Нохәр юх кўтн, хәдтемн, няврем холдал?*

Паломей Петотка адюм тәхи педа тәса хәдәнтты питәс. Нохәр юх кўта хәхәдмәс. Пәт-дам тәхийн юхәт кўтн Паломей тунты хинт шиваләс. вўслә па Петотка хуца тәслә.

Пирәщ ики илды нюрәс, ёшл хин-та лукемәслә, шовәр суха ювәртум пўталые ёшла хойс. Мәшмәлтум сәмңәладн Петотка холдупа питәс, сыйңа ўвтәс:

– *Ай-е-е, о-е-е! Ешәк Нуви Хәтдые, вәслә әңки, дыләд суханл, рәт мўвәдн сәм дериел – ай пушхилд хайс.*

Паломей ныпәтсәлә хинтал па елды мәнсәт. Мәнсәт, рўтыщәты омсыйлдсәт, елды па мәнсәт.

– *Акәм ики, интәм па худта? Нәрум сухнәс, әш кәтна мәнты питәс.*

– *Пухие, нһң мәнәм нәрум па пелка тўве. Кимәт әш Мәләң хўл дора мәнл.*

Пирәщ ики шәшәс па нәмәсәс:

– *Илды Торум, муя нһң вўс ән версәң, мўв сухн па вуракәт ән дәдсәң? Нһң па, Нуми Торум, муя вуракәт есәлсәдәң?*

Имудтыйн Петотка Паломей амтәң тур сый хәләс:

– *Акәм ики, вантә, амп хәхәл. Ма дўвәд уша версем. Дўв мўң кәртәв эвәлт. Щит Апонька Сўмтые!*

Тәп Петотка вант-ты щирн хән вәс, хути амп хәхләс тўт щәриом котювд пәңкән катәлман. Амп ән щив вулуйс, тәп әңкәрмәс па ел хәхәдмәс.

– *Сўмтые дәдн мўң пиләва ат хәщәс!*

– *Нһң, Паломей, ал тышта, – Петотка лупәс.*

Сўмтые хәхәтләд па вулуйл. Дўв котювдал худыева тўтн десыйт.

Хинтән няврем холдупа питәс.

– *Ешәк Нуви хәтл! Няврем, алпа, әрәңа йил енумтал юпийн. Паломей, хәдлән, хути дўв така холдәл. Сора мосл вәнт хотәва юхәтты па дўвәд лапәтты.*

Хүв мянсаңан Паломей па Петотка, хән дын Сўмтыенән нәхәдсыйңан. Ай пух амтәс, илды нюрәс, ампадвошхитыпитсәлә, хуна хәнум доньщ пўләт нух вўс. Хунд идта тәдәсл, кәт нартупн вәдты текнум щущет юх иты така ювмәл. Петотка ищи амп вошхитал сахәт щущета ёшл хойс. Вошхимадн дўвәда сашәс, хути щущет эвәлт хошум йиңк етәс.

– *Паломей, няврем хинт эвәлт нух вўе, тыв тўве, мосаң, ампән лапәтды, – пирәщ ики партәс.*

Амп эпсысәлә хәннәхә няврем па щущәда есәлсәлә.

Щи юпийн дыв хўв мәнсәт, ай няврем хинтән рома уләс. Етна ювумн тәп вәнт хотә юхәтсәт. Щи мурта вева йисәт – имухты ид питсәт па ву-юмсыйт.

– *Акәм ики, ай нявремемн кўрәңа ювмәл, ёшем әхтыя удмәл. Кўрңәл әрәңәң. Айе, айе! – нявләка Паломей ай няврем пида путремәты питәс па няххатәс!*

– *Акәм ики, хути дўвәд вохты питлүмн?*

– *Нәмәса, па немн пунә.*

– *Рәхл – ки ма дўвәд ащем немн пундем – Ивыр!*

– *Ән хән рәхл! Ям хуят нем няврем уяңа верләлә.*

Ивыр сора енумты питәс, хәннәхә дыл киньща па сора енмәл. Еша вәс па Петотка па Паломей нәтты хуят вўша енмәс.

Ипўш аләң Петотка ким етәс па пәсәң епәд дўвәда хойс. Пәлтапн юхәтсы:

– *Худша тәта пәсәң вўянтәс, ма щухалем худна така ул? Мосаң, вуракәт? Паломей па Ивыр пида муй питл?*

Петотка хотәда лунәл, нявремңән куритәс па щи вер оләңән путәртәс. Пухнән ким етмаснән па ищи пәсәң епәд дын нюлдана хойс.

Петотка пәләл потум мўва нәрәтсәлдә па хәдәнтәс, авәл муй антә. Мўв Сух Әңки вуракәтн пәрәнтты кўрәт эвәлт. Немәлт ән холәс. Әхәт хўв мәр мўв вошхисәлә, венш пўңәладн илды нюриман нявлак ясңәт лупидәс.

Паломей па Ивыр мет кәрәщ юх тыя хоңхиләснән елды педа вантты. Паломей хулна хоңхәс, Ивыр па щи мәр юх тый эвәлт ўвәс:

– *Немхуят антәм, немәлты пәлтап ут антәм мухалая!*

Тәп щи вўш эвәлт дыв пәлтапн юхәтсыйт. Па Сўмтые ампел вошәс. Паломей па Ивыр вәнт хўват кәншман щи кўш яңхсәңәң – ән вәйтсәдн. Шумалә Петотка хуца юхәтсәңән.

– *Хуйн вәда, – пирәщ ики тыштәс, – дўв, мосаң, вўнавт антәм. Мосаң, вой дыса питәс, муй па мәтты вой пида катдасәс па сурма питәс.*

Ар хәтл мәнум юпийн Сўмтые юхтәс па хәтл елтуп пәнән тәс.

– *Паломей, нһң тәмәщ амп мўң кәртәвн вантсәң? – Петотка иныщмәс.*

– *Антә, мўң әхлүв тәмәщ амп ән тәйсәт.*

– *Дўв, мосаң, ям әх эвәлт юхтәс, мосаң па, вуракәт эвәлт? – пәлтапн юхәтман Ивыр иныщмәс.*

– *Мосаң, ям әх эвәлт, мосаң, атум әх эвәлт, хуйн вәйтла, – пирәщ ики нәмәсыйл.*

– *Нын дўвәд ид йирадн, мўң пиләва ат вәд.*

Щәлта Петотка партәс сўмәтн енумты шар саләң похәд вәйтты. Йиңкән тәйты юпийн хәннәхә хур верты. Тунты эвәлт нәд пунты согуп верты. Щит амп сәпла йирты па мир атум щухләң тывум оләңән уша ат верләт.

Амн мәнум атн хот лаңда пўпи хоңхәс, тун-ты ара мәншәс, дыпия луңты вуратәс. Сўмтые вой епәдн юхәтсы, ниңхәртты питәс, Петотка кўр пўңда хәнәмәс.

– *Сўмтые пўпия ант яңхәл, дўв нюхәс кушты амп, – пирәщ ики лупәс. – Тәмәщ ампәт пўпи эвәлт пәлдәт.*

Ивыр термәлүман нәхмәс:

– *Вой, ма нһң эвәлт-тәна ән пәлдүм.*

Щухал тумпи эвәлт вән тунты хинт әдәмәс, хот эвәлт ким етмәс, хот лаңәда хоңхумтәс па пўпи уха хинт домәлтәс. И ёшәдн хинтәл катәл, кимат ёшн пўпел сәңкәл па лупәд:

– *Нһң шәшийлды ёшлән хўват яңха, хәннәхә хуца ал кетма.*

Пўпия немәлт ән кәләс. Дўв тәп юхды хәтәс-хәтәс па хот лаңәл эвәлт ид даремәс. Щи мурта пакнәс, сыйңа ўвтәс па вәнта хунтәс.

Щи пурайн Петотка Паломей пида тәп иныщмәснән:

– *Мўй вўрн Ивыр пўпи эвәлт ән пакнәс?*

Ивыр тәмиты юхды нәхмәс:

– *Мўң вәдупсәвн ар пәлтап ут вәд. Тәп ма пәлды хән, ал вәдты дәңхалум.*

Петотка нәмәсыйл:

– *Тәм ай пухие нумсәт нюр хўв нәпәт вәдүм пирәщ ики иты. Йина ши, алпа, тўна лупләт: пурайн хуята ертәң пурайн иса сорум, ищки пурайн – хошум, тарум вотн – кен.*

**Рўщ ясәң эвәлт хәнты
ясәңа тулмәщтәс**

Светлана КОНОНОВА

Кэртэң вэлупсы хураматман вэл

Г.Р. Немысова

Галина Романовна 1949-мит одн Поднаватн сема питәс. Ащел – Роман Ефремович Туполев – ханты хә, вой-хүд велпәсдуман вәс. Аңкел – Анна Федотовна – рүщ не, йис пурайн дүв Омской мұв эвәлт тыв китсы. Кәтңән Манстәр район Лорба кәрт пұңәдн вәтәңә йисәң. Ши пурайн шәта мир павәрт юхәт севәрсәт, сопаса дәщәтсәт па юхан хұват мосты тәхия китсәт.

1949-мит одн Туполевәт хоттел ехн оләң Галина эви сема питәс. Дүв юпелдн па нявремәт вәсәт, тәп давәрт мәш эвәлт әнтәма йисәт. Интәм тәп кәт хуятңән Галина па Анатолий хәшсәңәң.

Айтедн нявремнәң щащи Елизавета Дмитриевна пида вәсәң. Вантә, дын аңкән турәх мәшн кәшитәс, щит пәты ипұша пәльницәйн вәс. Галина Романовна щащид эвәлт арсыр

Нуви сәңхум район Поднавәт кәртәң апрәң ханты имие вәл. Щит Галина Романовна Немысова. Тәм хәннехә әня лыптәт енмәдты вер сәмәңә тәйл. Дүв хотәдн иса хурамәң ельпәң лыптәт енумдәт. Ши тумпийн каркам ими ашкола, пәльница, кұлуп па па тәхет пұңәдн әня лыптәт омәсл, дәдн кәртәң хәрәтн сыстама па хурамәңә ат вәс.

верәта вәндәс. Ши тумпийн ащела нәтәс. Ши оләңән ханты ими щиты нәмәдмәс: «Ипұш ащем па яйем пида дов әхәдн вәнта мәнсүв. Ащем шәта вой велты хәщәс, минема партәс айдтыева юхи мәнты. Ши пурайн мәнема яңкем ол вәс, Толяем мет ай. Ма па нәмәсдум, трактор ещәлт етәд ки, дозем пакәңәд па худт педы мин тәдыюв. Шәлта муй верты, сәмем щикүш торыйд, айкемн щиты ши кәрт вәнты мән-сумн».

Ашколайн Галина шеңк ма-шыя па нюмша эвия вәс. Ши пурайн ханты ясәңән путәртты, шуши мир дәмәтсухн яңхты ән есәдсы. Рүщ нявремәт увәс пушхәт така тәйсәт. Урокәт юпийн ханты эвие ищикүрумән юхды педы хәхләс. Вантә, рүщ нявремәт эвәлт шеңк пәләс, итәх пурайн дыв кулащман яңхсәт.

Нивәд класс етшуптумад юпийн Галина Романовна Ём-вошн леккара вәндтыйлты дәңхас, тәп кәшәңәңкиевантман тәйты мосәс. Щиты айдат эвие рәт кәртәң хәщәс па рәпитты питәс. 12 мулдас ол колхозәң вух мәты неңа вәс. Шәлта нянь верты хуята рәпитәс. Рүтышәты вұша ювмадн Поднавәт кәрт интернәтн нявремәт вантман вәс.

1969-мит одн Олег Григорьевич Немысов хуша икия мәнәс. 38 ол мәр пиыеңән яха вәсәң. Хәдум пух: Владимир, Александр па Андрей енмәдсәңәң.

Вәлупсы хұват вәщката па апрәң рәпата тұвман пәты Галина Романовна па Олег Григорьевич «Ветеран труда» немпи мевд посәңән па па арсыр ишәк непекәтн мойләсыйңәң.

Айтедн Галина Романовна мұв-авәт, юхәт, әня лыптәт пәда сәмәңә вәл. Дүв кашәң хәтл аләң саты вәнта яңхәл. Тұхләң войт щиплемәты вер хәләнтәл, дәңкет пәда вантәл па сыстам дыл шивн рүтышәл.

Якты па ариты Галина Романовна ән хошл, тәп иса пурайн арсыр емәңхәтләта, вәйтан-тупсәта, мирхота яңхәл. Мосл ястәты, мирхотн дүв така путәртты веритәл. Ханты имие айлат ех оләңән нәмәсл. Тәм йисн рәпитты тәхет кәртәң давәрт вәйты, ар пәләк айлат пухәт рәпатайды вәлдәт. Галина Романовна ши оләңән иса пурайн путәртәл. Дүв әрәдн итәх айлат ех рәпата вәйтсәт. Шәлта юхан хонәң ипұша нампәр эвәлт сыстамтәл, дәдн лұң пурайн кәртәң нявремәт сыстам хәрн ат рүтышәсәт.

Ханты имие айлат пурайл шеңк давәрт вәс. Муй ширн веритәс, муйсәр әр тәйс, щиты айдтыева вәлупсы әш хұват шәшәс. Вәна йис па дүв кашәң хуята верн муй ям ясәңәң, итәх еха летутәң нәтл. Галина Романовна дәңхал, дәдн тәм йисн енумты айлат ех шәк ән вантман елды ат вәсәт па рәпитсәт.

**Хур вұс па хәншәс
Ирина САМСОНОВА**

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №14 (3458), 21.07.2016

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Рагимова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск,
ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: gaseta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул.Маяковского 14.

Подписано в печать:

по графику 21.07.2016 г.
в 9.00.; фактически
21.07.2016 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ 410
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области, ХМАО-
Югре и ЯНАО. Свидетельство
о регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.

Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает точку
зрения
редакции.